

Politiskt deltagande på internet

En teoriprovande studie av Civic Voluntarism Model

Agnes Petersson

Abstract

The right to participate and influence politics is fundamental in all democracies, and the possibility to do so should be equal among all citizens. In reality however, participation tends to mirror underlying structures in society. This thesis will examine the role of the internet as an arena for civic engagement due to inconsistencies in the existing research. The question is whether the internet could be considered more equal than other modes of participation, or if it follows the same societal patterns. A well-established theory for explaining political participation is the Civic Voluntarism Model that identifies three explanatory factors for determining participation; resources, motivation and recruitment networks. This thesis aims to examine whether these three factors can be used to develop a deeper understanding of the groups that participates on the online arena. Using data from the European Social Survey, this thesis investigates online political engagement in 21 countries. Empirical results from the logistic regression models find that the groups who participates online partly follows the same patterns as offline modes of participation, and it can furthermore mobilize individuals who are usually not active.

Keywords: Civic engagement, Political participation, Internet activism, Civic Voluntarism Model, Logistic regression

Antal ord: 9694

Innehållsförteckning

Abstract.....	1
1. Inledning.....	4
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Syfte och frågeställning.....	5
1.3 Tidigare forskning.....	6
2. Teoretiskt ramverk.....	8
2.1 Definition av politiskt deltagande.....	8
2.2 Civic Voluntarism Model.....	9
2.2.1 Resurser.....	9
2.2.2 Motivation.....	10
2.2.3 Rekryterande nätverk.....	11
2.3 Hypoteser.....	11
3. Metod.....	12
3.1 Avgränsningar.....	12
3.1.1 Rumslig och tidsmässig avgränsning.....	12
3.1.2 Kausal inferens.....	13
3.2 Material.....	13
3.2.1. Val av statistiskt program.....	14
3.3 Operationalisering.....	14
3.3.1 Beroende variabel.....	14
3.3.2 Oberoende variabler.....	15
3.4 Statistisk metod.....	17
4. Resultat.....	18
4.1 Hypotes 1, resurser.....	20
4.2 Hypotes 2, motivation.....	21
4.3 Hypotes 3, rekryterande nätverk.....	22
5. Diskussion.....	23
5.1 Resurser.....	23
5.2 Motivation.....	24
5.3 Rekryterande nätverk.....	26
6. Slutsats.....	27
7. Referenslista.....	29
Appendix.....	32

1. Inledning

Medborgares rätt att göra sin röst hörd är en grundbult i alla demokratiska samhällen. Följaktligen är en demokrati utan möjlighet till politiskt deltagande otänkbar, eftersom det är medborgares sätt att signalera sina intressen och påverka den politiska makten (Verba et al. 1995, s. 1). Synen på politiskt deltagande och vilka kanaler medborgare använder för att föra fram sina åsikter har däremot förändrats i takt med att samhället moderniserats. I flera demokratier minskar det parlamentariskt initierade deltagandet, som att rösta i val och engagera sig i partier, till att i högre grad omfatta former som är mer anpassade efter individens mål och syften (Dalton 2019, s. 41, s. 44, s. 61). Idag är det till exempel vanligare med engagemang i specifika politiska sakfrågor, snarare än ett varaktigt engagemang i ett politiskt parti med ansvar för en ideologisk och politisk helhet (Sandberg & Bjereld 2015, s. 523). Medborgare upplever generellt att deras intressen i lägre utsträckning representeras av de folkvalda och förtroendet för politiker sjunker. Ett resultat av detta är att antalet medlemmar i politiska partier har minskat, vilket ofta förknippas med en legitimitetskris för den representativa demokratin (Svensson 2014, s. 50). Istället ökar medborgarinitierade deltagandeformer, som bojkotter, medborgarrörelser och direktkontakt med politiker. Dessa former av deltagande karaktäriseras av flexibilitet och mobiliseras när det behövs (Dalton 2019, s. 61). Internet och i synnerhet sociala mediers¹ genomslag som politisk arena spelar en stor roll i denna utveckling (Svensson 2014, s. 183).

Politiskt deltagande på internet karaktäriseras av öppenhet, spridningsförmåga och snabbhet. Internet har förenklat politiska aktiviteter, som tidigare var mer svåråtkomliga, som att få kontakt med likasinnade, samla information och ha direktkontakt med politiker. Dessutom har det öppnat upp för helt nya former av deltagande, som att dela, gilla, eller posta ett politiskt inlägg, maila, gå med i politiska grupper och att blogga (Dalton 2019, s. 59, s. 78). Internet har också fått betydelse för den representativa demokratin. Politiker och partiers medverkan på till exempel sociala medier ses som ett sätt att stärka bandet med medborgarna och nå ut med sina budskap (Sandberg & Bjereld 2015, s. 524). Det politiska deltagandet på internet expanderar i hög takt och det blir det allt tydligare att det spelar en väsentlig roll för hur medborgare deltar i samhällsdebatten och påverkar politiken (Wennerhag 2013, s. 105, s. 107).

¹ Definition av sociala medier: ”sociala medier avser kommunikationstjänster som på något sätt innehåller en social faktor: man delar med sig av information till kontakter i ett socialt nätverk via en webbaserad tjänst” (Gustavsson & Höglund 2011)

1.1 Bakgrund

Civic Voluntarism Model (CVM) är en inflytelserik teori inom statsvetenskapen, som används för att förklara politiskt deltagande. Modellen utvecklades av statsvetarna Sidney Verba, Key Lehman Scholzman och Henry E. Brady (1995) och identifierar orsaksmekanismer som kan förklara varför en del individer är politiskt aktiva, medan andra inte deltar alls. CVM är sprungen ur vetenskapen att vissa grupper är överrepresenterade eftersom de som deltar politiskt i de flesta demokratier inte är representativa för befolkningen i sin helhet. Det innebär att en oproportionerlig bild av befolkningens intressen och åsikter speglas offentligt, vilket i förlängningen även kan påverka det politiska utfallet (s. 3, s. 16–17). Detta faktum aktualiserar frågan om vilka som representeras i det politiska deltagandet, och vilka som inte gör det?

Huvudargumentet i CVM är att människor deltar politiskt för att de kan, för att de vill, eller för att de blir tillfrågade. Annorlunda uttryckt består modellen av tre förklaringsfaktorer; resurser, motivation (och tillgång till) rekryterande nätverk. CVM används för att undersöka varför vissa grupper i samhället systematiskt verkar diskrimineras från resurser, nätverk och därtill också motivation, vilket i förlängningen leder till att de deltar politiskt i lägre utsträckning. På så sätt kan modellen också förväntas förklara vilka deltagandeklyftor som finns i samhället (Verba et al. 1995, s. 3, s. 16–17, s. 279). CVM är utvecklad i USA, men har visat sig ha ett empiriskt stöd även i andra kontexter (Dalton 2019, s. 66–67, s. 78).

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är teoriprovande, och ämnar undersöka hur förklaringsfaktorerna i CVM påverkar det politiska deltagandet på internet. Analysenheterna i studien utgörs av individer, men principiellt intressanta slutsatser kommer att dras på strukturell nivå, vilket också är utgångspunkten i teorin. I förlängningen förväntas resultatet också ge en djupare förståelse för vilka grupper i samhället som deltar politiskt på internet.

Frågan som ligger till grund för uppsatsen är följande:

- *Hur påverkar förklaringsfaktorerna i Civic Voluntarism Model det politiska deltagandet på internet?*

Att undersöka faktorer som påverkar politiskt deltagande är utomvetenskapligt relevant, eftersom det indirekt innebär att förvärva kunskap om politiska ojämlikheter i samhället (SOU 2004:49, s. 20). Engagemang på internet är särskilt relevant att undersöka, eftersom dess roll som politisk arena är relativt ny och får en allt större betydelse (Svensson 2014, s. 57). Den inomvetenskapliga relevansen i denna uppsatsen är framförallt teoriprovande eftersom resultatet förväntas generera ett svar på CVM:s användbarhet för att förklara politiskt deltagande på internet. Dessutom förväntas studien kunna bidra till den inomvetenskapliga debatten angående internet som ett hinder eller en möjlighet för ett mer jämlikt politiskt deltagande. Internet som arena för politik har väckt både förhoppningar och farhågor inom statsvetenskaplig forskning. Förhoppningar i form av att internets tillgänglighet kan bida till att

deltagandet breddas, och på så vis engagerar de individer som vanligtvis inte är aktiva. Farhågor, till exempel att det politiska deltagandet på internet endast kommer att erbjuda de som redan deltar ytterligare en plattform vilket reproducerar de ojämlikheter som redan existerar. De empiriska bevisen är hittills begränsade och visar på motstridiga resultat. Flera av de studier som genomförts har gjorts i USA medan bevis i andra kontexter är mer begränsade (Bäck et al. 2015, s. 17–18 s. 20).

1.3 Tidigare forskning

Sedan internets uppkomst har forskare inom olika discipliner diskuterat dess betydelse. I detta avsnitt kommer jag presentera den inomvetenskapliga debatten om internets påverkan för det politiska deltagandet samt exemplifiera med tidigare studier på området.

Enligt mobiliseringshypotesen utgör internet en tröskelsänkareffekt och bidrar till ett bredare politiskt deltagande på grund av dess lättillgänglighet. Aktiviteter som att gilla en politisk organisation på Facebook eller skriva en kommentar på ett inlägg anses vara en ”billigare” politisk handling, och därför mindre resurskrävande, än att till exempel att engagera sig i ett parti eller att demonstrera. Enligt denna hypotes förväntas internet öppna upp för deltagande även hos personer som normalt inte är intresserade eller deltar i politiken (Gustavsson et al. 2018, s. 297–298). I studien *”Politiskt deltagande i Finland - spridning och drivkrafter”* kommer Bengtsson och Christensen (2009) fram till att internetaktivism har potential att mobilisera unga medborgare och kvinnor i högre utsträckning än mer traditionella deltagandeformer. Resultatet visar också att socioekonomiska faktorer som utbildning och inkomst spelar mindre roll för deltagande på internet och att det därför kan anses vara en mindre elitistisk deltagandeform (s. 89). Resultatet i denna undersökning ger belägg för mobiliseringshypotesen eftersom resultatet visar att grupper som i andra deltagande former är underrepresenterade, deltar i högre utsträckning i internetaktivism.

Andra studier visar att de tröskelsänkande effekter som deltagande på internet anses utgöra, övertrumpas av andra strukturer i samhället som påverkar politiskt deltagande. Det brukar sammanfattas av normaliseringshypotesen och innebär att politiskt deltagande på internet reproducerar eller förstärker rådande samhällsstrukturer. Det innebär att de som vanligtvis deltar politiskt når ut till fler genom den spridningskraft internet erbjuder. Resurser som vanligtvis stimulerar politiskt deltagande, som att formulera sig väl i text och att ha starka nätverk, antas vara betydelsefulla även på internet (Gustavsson et al. 2018, s. 297–298). Flera studier har gått ut på att undersöka om de som har tillgång till internet och använder det mer ofta, även är mer politiskt aktiva (Bäck et al. 2015, s. 20). Ett exempel är Sandberg & Bjerelds (2015) studie *”Politiskt deltagande och engagemang i en digital kontext”* som bland annat kommer fram till att de som har tillgång till internet och är högaktiva användare oftare deltar i politiska aktiviteter offline, vilket snarare ger stöd åt normaliseringshypotesen (s. 531). Andra studier visar att de som har ett stort intresse för politik tenderar att delta i högre utsträckning, oavsett om det sker online eller offline (Dalton 2019, s. 78).

Tidigare forskning visar även att psykologiska faktorer påverkar hur en person förhåller sig till att delta politiskt på sociala medier. Studier visar att personer kan avskräckas från att uttrycka sig politiskt online på grund av att debatten upplevs som konfliktfylld och polariserande. De som väljer att delta trots detta är individer som är självsäkra och beredda att försvara sina åsikter. Orsaken till att det kan uppfattas som obehagligt att uttrycka sig politiskt på internet är bland annat att det är en anonymiserad publik och att innehåll ofta rycks ur sitt sammanhang. Dessutom tenderar språkbruket och diskussioner att vara mer radikala än offline (Gustavsson 2018, s. 299).

2. Teoretiskt ramverk

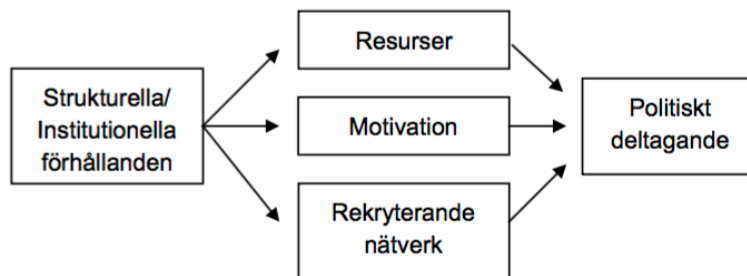
2.1 Definition av politiskt deltagande

För att studera politiskt deltagande krävs en diskussion om begreppet som sådant. Inom litteraturen finns det olika sätt att förstå politiskt deltagande och det råder ingen konsensus om vad som är dess definition. Framför allt finns en distinktion mellan snäva och breda definitioner (Gibson & Cantijoch 2013, s. 701). Verba och Nies (1972) klassiska definition inkluderar "medborgares påverkansförsök på offentliga beslutsfattare", och var under lång tid dominerande. Anledningen att den används i mindre utsträckning idag är den förutsätter att endast offentliga beslutsfattare har makten att styra över politiska utfall. Denna definition exkluderar då påverkansförsök på privata aktörer, som att till exempel bojkotta produkter från ett företag (Teorell et al. 2007, s. 335). Dessutom kan den klassiska definitionen anses vara snäv för politiskt deltagande på internet, eftersom innehåll på till exempel sociala medier främst når ut till det nätverk som har tillträde till ens inlägg och därför inte kan antas påverka beslutsfattare i någon hög utsträckning (Gibson & Cantijoch 2013, s. 702).

Med tanke på den mångfald av politiska aktiviteter som medborgare tar sig an idag är det vanligare att använda bredare definitioner som syftar till påverkansförsök av samhället i stort (Svensson 2014, s. 48–49). Brady (1999) utvecklade en definition som inkluderar; "handlingar av vanliga medborgare som syftar till att påverka politiska utfall". Denna definition syftar till observerbara aktiviteter utförda av vanliga medborgare. Att handlingarna är observerbara exkluderar aktiviteter som att söka information om politik och lyssna på nyheterna. Intentionen med handlingen skall vara att få inflytande över beslut som tas av någon annan. Det behöver alltså inte innefatta en offentlig beslutsfattare, vilket är den största skillnaden från den klassiska definitionen (Teorell et al. 2007, s. 335). Vidare finns det en diskussion inom deltagandeforskningen om vad som bör räknas som politisk diskussion och vad som bör räknas som något annat. Denna distinktion är intressant i en digital kontext, eftersom deltagande på internet kan ske både publikt och semi-publikt (Gustavsson et al. 2018, s. 296). I syfte att inkludera den mångfald av politiska aktiviteter personer ägnar sig åt på internet kommer en bred tolkning av Bradys definition att användas i denna uppsats.

2.2 Civic Voluntarism Model

I detta kapitel presenteras CVM vilken är den teori denna uppsats tar sin utgångspunkt i och ämnar pröva. Nedan visas en modell över hur CVM tecknar förhållandet mellan strukturella faktorer i samhället och politiskt deltagande samt hur förklaringsfaktorerna resurser, motivation och rekryterande nätverk antas förklara denna kausalitet. De tre förklaringsmekanismerna ska dock inte ses som oberoende av varandra, utan de hänger ihop. En person med hög socioekonomisk status tenderar att vara mer motiverad att delta och dessutom ha större chanser att bli tillfrågad att göra det (Solevid 2016, s. 237). Vidare kommer jag beskriva hur denna kedja av orsak och verkan ser ut enligt modellen, genom att precisera de tre olika mekanismerna. Vad tidigare forskning kommit fram till kommer också presenteras i syfte att få en djupare förståelse för modellen.

Tänkt orsakskedja CVM (Bildkälla: SOU 2004:49)

2.2.1 Resurser

Den första komponenten i CVM som antas påverka politiskt deltagande är resurser. Argumentet som ligger till grund för denna förklaringsfaktor är att individer som har tid, pengar och medborgliga färdigheter (*eng. civic skills*) deltar mer i politiken. Enligt Verba et al. (1995) är resurser den mest kritiska komponenten i CVM eftersom den antas föregå motivation och tillgång till rekryterande nätverk i tid (s. 270). Resurser operationaliseras framför allt i socioekonomiska faktorer som inkomst och utbildning. Flertalet studier bekräftar att socioekonomisk status korrelerar med sannolikheten att engagera sig politiskt, oavsett form av deltagande (Leighley 1995, s. 183; Bäck et al. 2015, s. 14–15; Verba et al. 1995, s. 281). Kausaliteten förklaras bland annat av det faktum att individer med högre socioekonomisk status ofta har en mer positiv bild av att man som individ kan vara med och påverka politiken, vilket antas sänka tröskeln för att delta. Dessutom kan de som har högre socioekonomisk status röra sig i sociala miljöer där de blir uppmuntrade att göra det (Leighley 1995, s. 183). Utbildning är också av betydelse, och antas korrelera i hög grad med inkomst. Utbildning genererar färdigheter i form av att kunna uttrycka sig väl i tal och skrift och därmed öka sannolikheten att göra sin röst hörd i politiska sammanhang. Utbildning antas också generera kunskap om hur det politiska systemet fungerar och kännedom om vilka kanaler som finns för påverkan. Tid operationaliseras i antal timmar av fritid en individ har över till att engagera sig politiskt. Denna

faktor anses till viss del överbrygga de socioekonomiska deltagandeklyftor som finns (Verba et al. 1995, s. 289, s. 305).

Vidare skriver Verba et al. (1995) att resursfaktorer som kön och etnicitet spelar roll för politiskt deltagande (s. 288). Flertalet studier visar att kvinnor deltar i lägre utsträckning än män, bland annat då de har ett lägre intresse för politik och sin egen förmåga att delta. Andra förklaringar är att kvinnor historiskt socialiserats att delta politiskt i lägre utsträckning (Beauregard 2014, s. 617; Dalton 2019, s. 67). Det ska dock sägas att studier som har gjorts ibland annat i Sverige, uppvisar mycket små skillnader mellan könen (Adman 2009). CVM identifierar också att grupper som inte tillhör den etniska majoriteten i ett samhälle deltar politiskt i lägre utsträckning (Verba et al. 1995, s. 294). Tidigare forskning bekräftar detta samband med förklaringar som att det kan finnas brist på politisk integration i flera mångkulturella samhällen. Det innebär att strukturella normer gör att tröskeln att delta politiskt är högre för de som inte tillhör majoritetsbefolkningen. Det finns till exempel empiriska bevis i Sverige för att politiskt engagemang skiljer sig åt mellan inrikes och utrikes födda (SOU 2004:49, s. 20).

Ålder är en annan variabel som inte explicit anses vara en viktig resurskomponent men som inkluderas som variabel i denna uppsats. Sambandet mellan ålder och parlamentariskt politiskt deltagande förväntas generellt vara icke-linjärt, eftersom medelålders deltar i högre utsträckning än unga och gamla. Detta gäller dock inte utomparlamentariskt deltagande, som demonstrationer och proteser, som anses vara mer vanligt bland unga (Nygård & Jakobsson 2013, s. 69). Vad gäller deltagande på internet anses detta vara en domän för unga, vilket är anledningen att det är relevant att inkludera ålder som en förklarande faktor i denna studie (Dalton 2019, s. 79). Studier visar att medievanor ändras långsamt och grundas i unga år, vilket är orsaken till att internetaktivism är vanligare bland yngre. Dessa mönster är möjligen på väg att ändras då det bli allt vanligare även bland medelålders att delta politiskt på internet (Gustafsson & Höglund 2011, s. 514).

2.2.2 Motivation

Den andra komponenten i CVM är motivation, och den syftar till att förklara psykologiska effekter som påverkar politiskt deltagande. Enligt CVM tillför denna komponent en förklaring till varför individer med god tillgång till resurser trots det tenderar att bli politiskt passiva. Verba et al. (1995) operationaliserar motivation i faktorer som politiskt intresse och politiskt självförtroende (*eng. political efficiency*) (s. 346). Politiskt självförtroende har länge använts som en viktig faktor för att förklara politiskt deltagande och brukar ibland delas upp i en intern och en extern dimension. Den interna dimensionen innefattar hur individen uppfattar sina egna färdigheter att delta medan den externa handlar om tilltro till det politiska systemet samt att individen upplever att medborgare blir lyssnade till (Falk 2019, s. 164). Vidare anses även identifikation med ett visst politiskt parti öka motivationen att delta, något som antas korrelera med politiskt intresse. Sammantaget handlar motivation om en subjektiv upplevelse av att det är meningsfullt att delta i politiken (Verba et al. 1995, s. 272, s. 345–347).

2.2.3 Rekryterande nätverk

Den tredje komponenten i CVM är rekryterande nätverk. Den syftar till att för individer, som har resurser och motivation, ökar sannolikhet att delta ytterligare om de blir tillfrågade eller uppmuntrade. CVM identifierar bland annat deltagande i frivilligorganisationer och fackföreningar som exempel på rekryterande nätverk där människor kan bli tillfrågade att delta. Det kan också handla om att man blir tillfrågad att delta av personer i sin närhet, till exempel vänner och familj. Fackföreningar har i många demokratier verkat för att mobilisera grupper som generellt tillhör lägre socioekonomiska grupper. Deltagande i icke-politiska organisationer antas fostra de medborgliga färdigheter som är fördelaktiga för det politiska deltagandet (s. 273, s. 385–384). Tidigare forskning visar att dessa förfrågningar inte sker slumpartat, utan påverkas av underliggande strukturer, till exempel socioekonomiska faktorer. Välutbildade individer i högre samhällsklasser tenderar att bli tillfrågade oftare än de i lägre samhällsklasser (Strömblad & Myrdal 2012, s. 1049). I kontexten deltagande online, kan internet vidga det sociala nätverket och därför öka sannolikheten att man blir tillfrågad om deltagande, till exempel inbjudan i en grupp (Gustavsson 2012, s. 1120).

2.3 Hypoteser

Det huvudsakliga syftet med denna uppsats är att pröva hur förklaringsfaktorerna i CVM påverkar politiskt deltagande på internet. Eftersom syftet är teoriprövande är det motiverat att låta studien styras av hypoteser. Som jag beskrivit i detta kapitel är utgångspunkten i CVM att resurser, motivation och (tillgång till) rekryterande nätverk ökar sannolikheten för att en individ deltar politiskt. För att hypoteserna ska accepteras ska därför förklaringsvariablerna uppvisa en positiv effekt för det politiska deltagandet på internet. Utifrån modellen har följande hypoteser formulerats:

H₀: God tillgång till resurser, motivation och rekryterande nätverk ökar inte sannolikheten att delta politiskt på internet.

H₁: God tillgång till resurser ökar sannolikheten för att delta politiskt på internet.

H₂: Motivation ökar sannolikheten för att delta politiskt på internet.

H₃: Tillgång till rekryterande nätverk ökar sannolikheten för att delta politiskt på internet.

3. Metod

Efter att ha presenterat den teoretiska modellen denna uppsats baseras på, redovisar detta kapitel det material och tillvägagångssätt som används. Studien har i huvudsak en teoriprövande ansats, vilket innebär att resultatet på ett tillfredsställande sätt förväntas förstärka eller försvaga CVM:s förklaringskraft för politiskt deltagande på internet. I förlängningen förväntas resultatet också att generera en djupare förståelse för vilka grupper som representeras i detta deltagande. För att genomföra studien kommer de uppställda hypoteserna, som är härledda ur teorin, att prövas med en kvantitativ metod. Valet av en kvantitativ metod för med sig vissa ontologiska och epistemologiska antaganden som bör tas i beaktan vid senare tolkning av resultat och slutsatser i studien. Den kvantitativa ansatsen får ibland kritik för att vara positivistisk och för att inte ta hänsyn till dolda strukturer som inte är empiriskt mätbara. Metoden medför därför vissa förenklingar av verkligheten, vilket inom samhällsvetenskapen utgör ett problem eftersom den ofta är mer komplex än vad som kan observeras (Hollis 2002, s. 42, s. 64–65). Metoden går dock väl i linje med studiens syfte och för att belägga specifika samband mellan ett stort antal fall. En fördel med att undersöka ett stort antal fall är vidare att det möjliggör generaliseringar utöver det urval som undersöks (Teorell & Svensson 2007, s. 126). Inledningsvis i detta kapitel kommer några centrala avgränsningar i studien att presenteras. Därefter kommer det material som används och de operationaliseringar av teorin som ligger till grund för uppsatsen redovisas. Slutligen presenteras den statistiska metoden.

3.1 Avgränsningar

Området för politiskt deltagande är omfattande och för att kunna genomföra den empiriska studien och nå ett resultat har ett flertal avgränsningar gjorts. En del av dem presenteras nedan.

3.1.1 Rumslig och tidsmässig avgränsning

Uppsatsen är avgränsad till att undersöka generella mönster för deltagande på internet i 21 europeiska demokratier², vilket medför en begränsning i form av att dra slutsatser om skillnader mellan dessa länder. Eftersom länderna i urvalet på flera sätt skiljer sig åt hade detta också varit intressant men omfattningen för denna studie tillåter inte det. I materialet som används har observationer för Ryssland uteslutits, då det inte är en demokrati och Israel för att det inte är en del av Europa. Tidsmässigt har denna studie avgränsats till att undersöka tidsseriedata från 2016. En nackdel med tidsseriedata är att det inte går att uttala sig om variationer över tid (Teorell & Svensson 2007, s. 270).

² Se appendix 1 för att se vilka länder som ingår i studien

3.1.2 Kausal inferens

Analysenheterna i studien består av individer, men principiellt intressanta slutsatser kommer dras på en högre strukturell nivå. Statistiska analyser är lämpliga att använda för att studera samvariation mellan variabler, men det krävs en teoranknytning för att förklara de kausala mekanismerna (Teorell & Svensson 2007, s. 28, s. 46, s. 61). I denna uppsats avgränsas kontroll för de oberoende variablerna till de som utkristalliseras som relevanta i CVM. Dessutom görs även en avgränsning av dessa variabler med hänsyn till tillgängligt datamaterial och kontexten som undersöks i studien. Med det sagt är jag medveten om att CVM inte kommer att ge en fullständig förklaring till varför en individ deltar politiskt på internet utan att det även kan finnas andra intressanta samband. CVM har till exempel fått kritik för att inte förklara varför en individ som har resurser, motivation och tillgång till rekryterande nätverk trots det inte deltar. Detta antyder att det även finns andra faktorer som påverkar valet att engagera sig eller inte (Rubensson 2000, s. 17).

Den kausala riktningen har begränsats till att förklara hur resurser, motivation och rekryterande nätverk påverkar politiskt deltagande, inte omvänd kausalitet. Att belägga kausala samband inom samhällsvetenskapen är problematiskt. Användningen av tidsseriedata gör att jag inte kommer kunna uttala mig om vad som kom först av orsak och verkan i tid (Teorell & Svensson 2007, s. 270). Resultaten i den där studien bör därför ses som indikatorer på de kausala förhållandena, eftersom det i praktiken är en omöjlighet att fånga in alla förklaringar som påverkar ett visst fenomen och hur den faktiska kausaliteten ser ut (Djurfeldt 2009, s. 57).

3.2 Material

Materialet som används i denna uppsats utgörs av sekundärdata från European Social Survey (ESS). ESS samlar in data via intervjuer utifrån ett obundet slumpmässigt urval för alla personer över 15 år som tillhör privata hushåll. Undersökningen genomförs totalt 23 länder (European Social Survey 2020a, s. 6), varav 21 inkluderas i uppsatsen. I denna uppsats kommer ESS åttonde runda från 2016 att användas. Ambitionen är att använda så uppdaterade data i tiden som möjligt. I ESS som kom senare, år 2018, saknas dock fortfarande data från ett flertal länder, vilket är anledningen till att den åttonde rundan används.

Orsaken att använda sekundärdata är att det utifrån förutsättningarna för detta uppsatsskrivande inte funnits någon rimlig möjlighet att själv samla in material i den omfattningen. Anledningen att specifikt ESS valdes ut är att materialet på ett tillfredställande sätt möjliggör prövning av de hypoteser som ligger till grund för uppsatsen, eftersom det erbjuds en bred variation av frågor. Dessutom finns det en brist på pålitliga data för politiskt deltagande på internet, som dessutom har mätts i flera länder. En anledning är att deltagande på internet expanderar och dess metoder och teknologier utvecklas i snabb takt, vilket kan försvåra utformningen av mätningarna. En annan anledning är att deltagandet kan se något olika ut i olika länder, eftersom det delvis är olika plattformar som används (Dalton 2019, s. 78). I ESS åttonde runda tillkom en ny ”item” som skulle mäta politiskt deltagande på internet, vilket var ytterligare en anledning att ESS var lämpligt att använda och en förutsättning för att genomföra studien.

En nackdel med survey- och intervjustudier är att de ofta är förknippade med bortfall av respondenter, vilket kan påverka möjligheten för generalisering. Bortfallet i denna undersökning anses dock inte vara så omfattande att det utgör ett problem (Teorell & Svensson 2007, s.91, s. 268). Svarsfrekvensen ser olika ut i olika länder, vilket presenteras i appendix 1 i denna uppsats. Utöver det kan resultatet präglas av den forskare som leder intervjun, en så kallad intervjuareffekt. Även översättningarna av de olika enkätfrågorna kan innehålla vissa nyansskillnader (Ibid., s. 89–91). Detta problem går inte att göra något åt, men läsaren bör vara medveten om det. ESS kan trots allt anses vara en utmärkt källa, då stor vikt har lagts vid metodologiska aspekter och urval.

3.2.1. Val av statistiskt program

Det statistiska datorprogram som har använts för att bearbeta data och genomföra regressionerna är STATA. Orsaken att STATA valts är att programmet på ett tillfredställande sätt möjliggör de körningar som har behövt göras. Vidare har Microsofts program Excell och Word använts för att sammanställa tabellerna.

3.3 Operationalisering

Inom samhällsvetenskapen är begrepp ofta för abstrakta för empiriska direktmätningar, vilket gör att de måste operationaliseras, det vill säga göras mätbara (Teorell & Svensson 2007, s. 38–39, s. 55). I översättningen från teoretiska begrepp till empiri förekommer ofta mätfel förknippade med validiteten. För att säkerställa god validitet i denna studie har operationaliseringarna till stor del baserats på tidigare forskning (Esaiasson et al. 2017, s. 61). Däremot kan de fortfarande vara förknippade med validitetsproblem, vilket kommer diskuteras i detta kapitel. Reliabiliteten i undersökningen kan anses vara god, eftersom samma standardiserade frågor ställs till alla i urvalet samt att det är en tvärsnittsstudie som inte upprepas (Teorell & Svensson 2007, s. 55–57).

3.3.1 Beroende variabel

Det fenomen som undersöks i denna uppsats är politiskt deltagande på internet. Operationaliseringen baseras på en enkätfråga i ESS (2016) som lyder;

”Det finns olika sätt att försöka förbättra saker i (land) eller att försöka förhindra att saker går fel. Har du under de senaste 12 månaderna publicerat eller delat något om politik på nätet, till exempel i bloggar, via e-post eller i sociala medier som Facebook eller Twitter?”

Denna operationalisering kan anses ha en god överensstämmelse med den breda tolkning av Bradys definition som antas i denna uppsats och presenterades i avsnitt 2.1, vilket bidrar till god validitet. Ett problem som alltid föreligger vid enkätstudier och som kan påverka validiteten är att svaret delvis beror på vad respondenten själv lägger in i frågan. För att förbättra validiteten bör därför denna studie kompletteras med andra, förslagsvis kvalitativa ansatser.

Svarsalternativen för enkätfrågan utgörs av ja, nej, vet inte och vägrar. Eftersom variabeln är binär har den dummy-kodats så att ja (1) och nej (0). Nedan presenteras en frekvenstabell över hur många i urvalet som har svarat ja respektive nej på frågan. Vid ett urval av alla europeiska demokratier i ESS (2016) har totalt 39 400 respondenter deltagit. Av dessa svarar 82,37 procent att de inte har postat eller delat något online de senaste tolv månaderna medan 17,25 procent som uppger att de har gjort det.

Tabell 1 – Frekvenstabell, politiskt deltagande på internet

	Frekvens	Procent
Nej	32 455	82,37
Ja	6 796	17,25
Vet ej/vill inte svara	149	0,38
Total	39 400	100

Datakälla: ESS 2016

3.3.2 Oberoende variabler

De oberoende variabler som inkluderas i denna uppsats har valts med hänsyn till de som är mest relevanta i CVM. Operationaliseringarna har sedan gjorts utifrån ESS-materialet som har varit tillgängligt och anpassats något efter den kontext som studeras. Resurser mäts enligt Verba et al. (1995) i utbildning, inkomst, etnicitet och kön (s. 350). De operationaliseringarna har kopierats i denna undersökning med undantag för etnicitet, som istället mäts i inrikes respektive utrikes född, då det var denna möjlighet som erbjöds i materialet och ansetts bättre anpassat efter den europeiska kontexten. Motivation mäts enligt Verba et al (1995) i politiskt intresse, politiskt självförtroende och partiidentifikation (s. 345–348). Det politiska självförtroendet har i enighet med tidigare forskning delats upp i en extern och en intern dimension, och som observeras i tabellen nedan görs på samma sätt i denna uppsats. Det externa politiska självförtroendet mäts i nöjdhet med demokratin och huruvida det politiska systemet låter personer som en själv ha inflytande över politiken. Det interna politiska självförtroendet mäts i vad respondenten tror om sin egen förmåga att delta i politiska diskussioner. Slutligen operationaliseras tillgång till rekryterande nätverk i huruvida individen i fråga har arbetat i en organisation eller förening samt om de har varit eller är medlemmar i en fackförening.

Operationaliseringarna av resurser och rekryterande nätverk kan anses vara okontroversiella då de kan mätas på ett relativt objektivt och pålitligt sätt. Att mäta individens motivation att delta i politiken är något svårare eftersom svaren är beroende av individens subjektiva bedömningar, vilket kan få konsekvenser för objektiviteten i undersökningen (Verba et al. 1995, s. 275). I tabellen nedan presenteras de variabler som används i syfte att vara transparent med de val som gjorts och bidra till intersubjektiviteten i uppsatsen (Teorell & Svensson 2007, s. 281). Även kodningarna av variablerna och enkätfrågorna kommer presenteras här. För att underlätta analysen i uppsatsen har kodningen av variablerna gjorts så att ett högt värde motsvarar gruppen som enligt teorin deltar i högre utsträckning.

Tabell 2, oberoende variabler (Källa: ESS 2020b)

	Variabel	Fråga	Kategorier
Resurser	Kön	Är du kvinna...	³ Kvinna (0) Man (1)
	Ålder	Hur gammal är du?	⁴ Ålderskategorier: 15–29 30–59 60–90
	Inkomst	Titta på det här kortet. Om du lägger ihop alla inkomstkällor, vilken bokstav beskriver ditt hushålls totala nettoinkomst i månaden?	⁵ Inkomstdeciler
	Utbildning	Hur många års utbildning har du fullföljt, oavsett om det är heltids eller deltidsstudier?	Anges i antal år
	Inrikes född (utrikes född)	Är du född i (land)	⁶ Nej (0) Ja (1)
Motivation	Politiskt intresse	Hur intresserad skulle du säga att du är av politik? Är du...	⁷ Inte alls intresserad (1) Inte särskilt intresserad (2) Ganska intresserad (3) Mycket intresserad (4)
	Externt politiskt självförtroende	Hur mycket anser du att det politiska systemet i (land) låter människor som du ha inflytande över politiken?	Inte alls (1) Väldigt lite (2) En del (3) Mycket (4) En hel del (5)
	Internt politiskt självförtroende	Hur kapabel anser du dig vara att ta en aktiv roll i en grupp som sysslar med politiska frågor?	Inte alls kapabel (1) Lite kapabel (2) Ganska kapabel (3) Väldigt kapabel (4) Fullständigt kapabel (5)
	Nöjdhet med demokratin	Hur nöjd är du på det hela taget med hur demokratin fungerar i (land)?	Extremt missnöjd (0) (...) Extremt nöjd (10)
	Partiidentifikation	Finns det något speciellt politiskt parti som du känner att du står närmare än något annat parti?	⁸ Nej (0) Ja (1)
Rekryterande nätverk	Arbete i en organisation eller förening	Har du under de senaste 12 månaderna arbetat i en organisation eller förening?	⁹ Nej (0) Ja (1)
	Medlemskap i fackförening eller liknande	Är du eller har du någonsin varit medlem i en fackförening eller liknande organisation?	¹⁰ Nej (1) Ja, har varit tidigare medlem (2) Ja, är för närvarande medlem (3)

³ Ursprunglig kodning av ESS 2016: man (1) kvinna (2).

⁴ Av anonymitetsskäl har alla respondenter över 90 år kodats som 90 år. Variabeln har kodats i ålderskategorierna 15–29, 60–90, med referensgrupp 30–50.

⁵ Individerna väljer vilken inkomstdecil som stämmer överens med hens situation. Decil 1 motsvarar de tio procent med lägst inkomst respektive decil 10 som representerar de 10 procent med högst inkomst.

⁶ Ursprunglig kodning av ESS 2016: ja (1) nej (2)

⁷ Ursprunglig kodning av ESS 2016: Inte alls intresserad (4), inte särskilt intresserad (3), ganska intresserad (2), mycket intresserad (1)

⁸ Ursprunglig kodning av ESS 2016: ja (1) nej (2)

⁹ Ursprunglig kodning av ESS 2016: ja (1) nej (2)

¹⁰ Ursprunglig kodning av ESS 2016: nej (3) Ja, har varit tidigare (2) Ja, är för närvarande (1)

3.4 Statistisk metod

För att hitta generella samband i empirin kommer jag att göra en multivariat regressionsanalys vilket innebär att flera oberoende variabler testas samtidigt för att se hur de påverkar den beroende variabeln. Multivariat regressionsanalys är ett vanligt förekommande verktyg inom samhällsvetenskapen. Styrkan ligger framför allt i dess förmåga att kontrollera för hur den beroende variabeln påverkas av ett antal oberoende variabler samtidigt. Den multipla regressionsanalysen är särskilt intressant inom samhällsvetenskapen eftersom ett fenomen sällan kan antas påverkas av endast en variabel (Djurfeldt 2009, s. 53, s. 57). Denna design medför att jag kan dra slutsatser om de olika förklaringsvariablernas påverkan på politiskt deltagande på internet, huruvida de påverkar eller inte samt i vilken utsträckning de gör det vid kontroll för övriga variabler (Teorell & Svensson 2007, s. 198). För att göra en multivariat regressionsanalys krävs att den beroende variabeln går att kvantifiera. Min beroende variabel för politiskt deltagande på internet är dock binär, vilket innebär att det bara finns två alternativ; antingen har du deltagit eller så har du inte gjort det. För att överbrygga detta problem används en logistisk regressionsanalys (Barmark & Djurfeldt 2009, s. 125).

Den logiska regressionen har blivit allt mer använd inom samhällsvetenskapen, eftersom det är vanligt att arbeta med kvalitativa variabler (Bjerling & Ohlsson 2010, s. 1). Logistisk regression bygger på antagandet att den beroende variabeln är binär. Den beroende variabeln räknas sedan om till sannolikheter för att ett fenomen ska inträffa som kan variera mellan 0 (ej deltagit) och 1 (deltagit). B-koefficienten anger hur mycket det logaritmerade oddset förändras när x stiger med en enhet. En positiv b -koefficient betyder att variabeln är positivt korrelerad med den beroende variabeln och ett negativt värde innebär att det finns ett negativt samband (Bjerling & Ohlsson 2010, s. 2–4). Oddskvoten, som också presenteras i outputen utgörs av antiloggen av b -koefficienten¹¹ och är enklare att intuitivt tolka. Värdena utläses som hur mycket oddset för deltagande förändras när värdet på x ökar med en enhet, förutsatt att andra variabler konstanthålls. En oddskvot som överstiger 1 innebär ett positivt samband medan en oddskvot som är mindre än 1 motsvarar ett negativt samband. Om oddskvoten är noll, innebär det att det inte finns något samband. Förändring i oddskvoten kan uttryckas i procent. En hög sannolikhet för att något ska inträffa motsvaras av ett högt odds (Barmark & Djurfeldt 2009, s. 131).

När man arbetar med urvalsundersökningar krävs det att man testar resultatens signifikans för att säkerställa att resultat inte beror på slumpen (Bjerling & Ohlsson 2010, s. 10). I regressionsanalysen presenteras signifikansnivån för respektive variabel. I denna uppsats kommer signifikansnivåerna presenteras på 90-, 95- och 99-procentnivåerna. McFaddens pseudo R^2 , som också kommer presenteras i modellen går inte att tolka som ett vanligt R^2 -värde på förklarad varians. Däremot är ett högre värde på pseudo R^2 är bättre än ett lägre, förutsatt att samma dataset och beroende variabel används (UCLA, 2016). Ett värde mellan 0,2–0,4 motsvarar en utmärkt förklaring av den beroende variabeln (McFadden 1977, s. 35)

¹¹ För detaljerad beräkning av oddskvot, se Bjerling & Ohlsson (2010)

4. Resultat

I detta kapitel redovisas resultatet av de logistiska regressioner som genomförts för att pröva de utvalda förklaringsvariablernas effekt för det politiska deltagandet på internet. De logistiska regressionerna har gjorts blockvis i modell 1 (resurser), modell 2 (motivation) och modell 3 (rekryterande nätverk), utifrån de hypoteser som ställts upp. I modell 4 prövas samtliga variabler, vilket gör att den är av största intresse på grund av dess förklaringskraft. Kodningen av variablerna är som tidigare nämnts gjorda så att ett högt värde på den oberoende variabeln motsvarar den analysgrupp som enligt teorin bör delta politiskt i högre utsträckning. För att de uppställda hypoteserna ska accepteras krävs det alltså att förklaringsvariabeln har en positiv effekt på den beroende variabeln. Resultatet kommer att redovisas med efterföljande kommentarer av hur förklaringsvariablerna påverkar politiskt deltagande på internet. En mer djupgående diskussion om resultatet kopplat till teorierna kommer presenteras i nästa kapitel.

Värdena som presenteras i tabellen nedan är b-koefficienter (b), oddskvoten samt standardfelen i parantes. B-koefficienten anger som nämnts i metodkapitlet, huruvida effekten av den oberoende variabeln är positiv eller negativ. En oddskvot där det endast finns två analysgrupper (till exempel kön), anger hur stor sannolikhet det är att någon som tillhör den aktuella gruppen ska ha deltagit politiskt på internet jämfört med referensgruppen. För variabler med fler värden på X (till exempel politiskt intresse) blir en sådan tolkning något mindre användbar. En oddskvot med värdet 1 innebär att det inte finns någon skillnad i sannolikhet, ett värde större än 1 innebär att sannolikheten blir högre medan ett värde mindre än 1 innebär att sannolikheten blir mindre (Wennerhag 2011, s. 115). Centralt i tolkningen är också om sambanden är statistiskt signifikanta. De b-koefficienter som är signifikanta markeras i fetstil. Den enstjärniga nivån motsvarar en risk på 10 procent att resultatet beror på slumpen, följt av den tvåstjärniga nivån med en risk på 5 procent och slutligen den trestjärniga nivån på 1 procent.

Tabell 3, logistisk regressionsanalys, beroende variabel politiskt deltagande på internet

Variabler	Modell 1 Resurser		Modell 2 Motivation		Modell 3 Rekrytering		Modell 4 Samtliga	
	b	Odds- kvot	b	Odds- kvot	b	Odds- kvot	b	Odds- kvot
Kön (man)	0,08** (0,03)	1,09					-0,13*** (0,03)	0,88
Ålderskategori 15–29	0,43*** (0,03)	1,53					0,68*** (0,04)	1,97
Ålderskategori 60–90	-1,03*** (0,04)	0,35					-1,15*** (0,04)	0,32
Inkomst	-0,01*** (0,00)	1,00					0,00*** (0,00)	1,00
Utbildning	0,02*** (0,00)	1,02					0,01*** (0,00)	1,01
Inrikes född (utrikes född)	-0,60 (0,04)	0,94					-0,10** (0,04)	0,90
Politiskt intresse			0,46*** (0,02)	1,59			0,57*** (0,02)	1,76
Externt politiskt självförtroende			0,08*** (0,01)	1,08			0,01 (0,01)	1,01
Nöjdhet med demokratin			-0,02*** (0,00)	0,98			-0,02*** (0,00)	0,98
Internt politiskt självförtroende			-0,24*** (0,01)	1,27			0,21*** (0,01)	1,24
Partiidentifikation			0,12*** (0,02)	1,13			0,15*** (0,02)	1,16
Arbete i en organisation eller förening					0,55*** (0,03)	1,73	0,23*** (0,03)	1,26
Medlemskap i fackförening eller liknande					0,13*** (0,02)	1,14	0,13*** (0,02)	1,14
Konstant	-1,56* (0,05)		-3,45*** (0,05)		-1,86*** (0,03)		-3,62*** (0,07)	
N	39 400		39 400		39 400		39 400	
Pseudo R ²	0,048		0,071		0,0122		0,1282	

Signifikanstest: *<0,1 **<0,05 ***<0,01. N anger antalet respondenter i urvalet. Kommentar: Se avsnitt 3.2 i denna uppsats för information om variabelernas kodning. Datakälla: ESS 2016

Pseudo R² i modell 4 är 0,1282, vilket är ett lägre värde än vad som räknas som en utmärkt förklaring av den beroende variabeln (McFadden 1977, s. 35). Nollhypotesen är att resurser, motivation och tillgång till rekryterande nätverk inte påverkar sannolikheten för politiskt deltagande förkastas eftersom de oberoende variabelna påverkar den beroende variabeln.

4.1 Hypotes 1, resurser

Den första komponenten i CVM som förväntas öka sannolikheten för politiskt deltagande är god tillgång till resurser. I denna studie har resurser operationaliserats i variablerna kön (referensgrupp kvinna), inkomst, utbildning och inrikes född (referensgrupp utrikes född). Dessutom har ålder lagts till i modellen och grupperats i kategorierna 15–29 år, 30–59 år och 60–90 år. Resultatet i modell 4 visar att samtliga samband i urvalet är signifikanta, vilket innebär att de även går att generalisera till populationen.

Kön är en dummy-kodad variabel som motsvaras av 1 (man) och 0 (kvinna). I modell 1, där endast resursvariablerna finns inkluderade, är b-koefficienten positiv vilket indikerar att sannolikheten för att män deltar är högre än att kvinnor gör det. Denna positiva effekt försvinner dock vid kontroll för samtliga variabler i modell 4. I modell 4 är b-koefficienten negativ, och oddskvoten visar ett värde på 0,88. Det innebär att oddset att män deltar politiskt på internet är 12 procent lägre jämfört med oddset att kvinnor gör det.

Ålder är uppdelad i ålderskategorierna 15–29 år, 60–90 år, med referensgrupp 30–59 år. Resultatet visar att oddset att de mellan 15–29 år deltar politiskt på internet är nästan dubbelt så hög som att åldersgruppen 30–59 år skulle göra detsamma. Vad gäller åldersgruppen 60–90 år är effekten istället negativ och oddskvoten är 0,32. Det innebär att oddset att åldersgruppen 60–90 år deltar är 68 procent lägre än att de mellan 30–59 år gör det.

Inkomst är uppdelat i deciler, där den första motsvarar de tio procent som tjänar minst och den tionde decilen de tio procent som tjänar mest. Variabeln visar en oddskvot på 1,00, vilket indikerar att inkomst inte påverkar sannolikheten att delta politiskt på internet. *Utbildning* är kodat i antal år av utbildning individen har fullföljt, oavsett heltid eller deltid. Resultatet uppvisar en oddskvot på 1,01, vilket indikerar en positiv effekt för ytterligare ett år av utbildning.

Inrikes född (1) är dummy-kodad med referensgrupp utrikes född (0). B-koefficienten är negativ och har en oddskvot på 0,9. Det innebär att oddset att inrikes födda deltar politiskt på internet är tio procent lägre jämför med utrikes födda.

För att undersöka den första komponenten i CVM har följande hypotes ställts upp; H_1 : God tillgång till resurser ökar sannolikheten för att delta politiskt på internet. Hypotesen förkastas i sin helhet, eftersom både kön, inrikes född och inkomst uppvisar antingen en negativ effekt eller ingen effekt alls på den beroende variabeln. Utbildning är ett undantag, eftersom oddskvoten indikerar en svag positiv effekt för politiskt deltagande på internet. Resultatet visar vidare att åldrarna 15–29 år deltar i betydligt högre utsträckning än de andra två ålderskategorierna.

4.2 Hypotes 2, motivation

Den andra komponenten som antas påverka politiskt deltagande enligt CVM är motivation. I denna uppsats har motivation operationaliserats i variablerna politiskt intresse, internt och extern politiskt självförtroende samt identifikation med ett parti.

Politiskt intresse uppvisar ett relativt stark positiv effekt på den beroende variabeln. Det innebär följaktligen att ett högt intresse för politik ökar sannolikheten för politiskt deltagande på internet. Politiskt intresse anges på en fyrgradig skala, där 4 motsvarar ett mycket stort intresse för politik. Oddskvoten är 1,76, vilket innebär att vid ytterligare ett steg på skalan är det 1,76 gånger högre odds att delta politiskt på internet.

Politiskt självförtroende har mätts med tre olika variabler. *Internt politiskt självförtroende* motsvaras av huruvida individen anser sig vara kapabel att vara aktiv i en grupp som sysslar med politiska frågor. Variabeln är kodad från 1–4, där 4 motsvaras av fullständigt kapabel. Resultatet för denna variabeln uppvisar en oddskvot på 1,24. Det innebär alltså att för ytterligare ett steg på skalan är det 1,24 gånger högre odds att delta politiskt på internet. *Extern politiskt självförtroende* motsvaras av om individen anser att det politiska systemet låter människor som en själv ha inflytande över politiken. Denna variabeln är kodad på en skala mellan 1–5, där fem motsvaras av enkätsvaret ”en hel del”. I modell 2 visas ett signifikant positivt samband för denna variabel. Vid kontroll för övriga variabler i modell 4 uppvisas dock inget signifikant samband, vilket gör att jag inte kan uttala mig om förhållandet i populationen. Den tredje variabeln *nöjdhet med demokratin* som är kodad på en skala mellan 1–5, där 5 motsvarar mycket nöjd. Variabeln uppvisar ett svagt negativt samband, med en oddskvot på 0,98. Detta resultat indikerar att en individs nöjdhet med demokratin påverkar sannolikheten att delta på internet negativt.

Variabeln *partiidentifikation* visar en positiv effekt för politiskt deltagande på internet. Variabeln är dummy-kodad och motsvaras av ja (1), jag står närmare ett särskilt parti, eller nej (0), det gör jag inte. Eftersom sambandet är positivt innebär det att individer som står närmare ett specifikt politiskt parti har högre sannolikhet att delta politiskt på internet. Oddskvoten är 1,16, vilket följaktligen innebär att de som känner sig närmare ett visst parti har 16 procent högre odds att delta än de som inte gör det.

Den andra hypotesen löd enligt följande; H_2 : Motivation ökar sannolikheten för att delta politiskt på internet. Hypotesen förkastas i sin helhet, eftersom externt politiskt självförtroende och nöjdhet med demokratin inte uppvisar någon positiv effekt för att delta politiskt på internet. Däremot uppvisar de andra tre variablerna, intresse för politik, internt politiskt självförtroende och partiidentifikation positiva effekter för det politiska deltagande på internet.

4.3 Hypotes 3, rekryterande nätverk

Den tredje komponenten i CVM är tillgång till rekryterande nätverk. I denna modell har två variabler valts ut, varav den första är *arbete i en organisation eller en förening*. Denna variabel visar en positiv effekt för det politiska deltagandet på internet, och en oddskvot på 1,26. Det innebär att de som har arbetat i en organisation eller förening har 1,26 gånger högre odds att ha deltagit politiskt på internet jämfört med de som inte har gjort det. Den andra variabeln som valts ut för att pröva de rekryterande nätverkens påverkan på politiskt deltagande är *medlemskap i fackförening eller liknande*. För denna enkätfråga finns tre alternativ så respondenten har antingen kunnat svara att; ja, jag är för närvarande medlem; ja, jag har tidigare varit medlem, eller nej. Resultatet visar att även denna variabel uppvisar en positiv påverkan på den beroende variabeln med en oddskvot på 1,14.

Den tredje hypotesen löd; H_3 : Tillgång till rekryterande nätverk ökar sannolikheten för att delta politiskt på internet. Denna hypotes accepteras, eftersom båda de variabler som prövas uppvisar en positiv effekt för det politiska deltagandet.

5. Diskussion

Efter att ha presenterat en relativt dataintensiv hypotesprövning, ämnar detta kapitel diskutera de framkomna resultaten med utgångspunkt i CVM och tidigare forskning. Diskussionen har delats upp i underkapitel utifrån de tre komponenterna; resurser, motivation och rekryterande nätverk.

5.1 Resurser

Resurser är den viktigaste komponenten i CVM och innebär att individer som har tid, pengar och medborgliga färdigheter deltar politiskt i högre utsträckning (Verba et al. 1995, s. 270–271). Framför allt anses de socioekonomiska faktorerna, som i denna uppsats mätts i inkomst och utbildning, påverka skillnader i det politiska deltagandet. Resultatet visar att individens inkomst inte påverkar sannolikheten att delta politiskt på internet, medan utbildning visar en svagt positiv effekt. Vad gäller den inomvetenskapliga debatten angående internets eventuella tröskelsänkande effekter ger detta resultat alltså en något splittrad bild. Även Verba et al. (1995) problematiserar dock det faktum att olika resurser spelar olika stor roll beroende av deltagandeform (s. 271–272). En rimlig förklaring till resultatet i denna studie är möjligen att resurser i form av inkomst spelar en mindre roll för deltagandet på internet, medan utbildning, som antas generera färdigheter i form av att uttrycka sig väl i tal och skrift, är av större betydelse. Resultatet visar som sagt att effekten av utbildning är relativt svag och att inkomst inte spelar någon roll, vilket indikerar att socioekonomiska faktorer inte verkar vara särskilt avgörande.

Som diskuterats i metodkapitlet i denna uppsats innebär den kvantitativa metoden en del förenklingar av den verklighet som observeras, vilket är viktigt att ha i åtanke vid tolkningen av resultat och slutsatser. Resultatet för de socioekonomiska faktorerna hade möjligen sett något annorlunda ut, och tolkningen hade kunnat vara mer intuitiv, om utbildning delats in i andra kategorier, som till exempel ”högutbildad” och ”lågutbildad”, istället för att anta att sannolikheten ökar med ytterligare ett år av utbildning. Detsamma gäller variabeln för inkomst som indelats i inkomstdeciler. För att få en mer nyanserad bild av de socioekonomiska faktorernas påverkan hade även andra variabler kunnat inkluderas. Dels kan socioekonomiska faktorer anses vara mer komplexa än vad som går att mäta i utbildning och inkomst, och det hade varit intressant att även studera olika yrkeskategorier. Verba et al. har till exempel även undersökt språkfärdigheter och antal timmar av fritid i sin förklaringsmodell för resurser (s. 304, s. 308, s. 327). Dessa operationaliseringar var dock svårare att utföra i denna studie.

Resurskomponenten i CVM innefattar inte endast den socioekonomiska förklaringen för deltagande, utan även kön och etnicitet. Vad gäller kön tar CVM sin utgångspunkt i tidigare

forskning som visat att män deltar i högre utsträckning än kvinnor (Verba et al. 1995, s. 288, s. 350). Senare studier har dock visat en mer splittrad bild i denna fråga (Beauregard 2014, s. 617; Adman 2009; Verba et al. 1995, s. s. 288). Resultatet i denna studie visar att sannolikheten att kvinnor deltar politiskt på internet till och med är något större än att män gör det, vid kontroll för samtliga variabler. Hur detta teoretiskt kan förklaras vore intressant att undersöka, men det ligger utanför denna studiens syfte. Vad gäller förklaringsfaktorn etnicitet har det varit svårt att hitta en variabel som på ett tillfredställande sätt möjliggjort denna operationalisering i en europeisk kontext. Med utgångspunkt i tidigare forskning har denna faktor istället operationaliserats i inrikes och utrikes född. Utrikes födda har visat sig vara en grupp som ofta underrepresenteras i det politiska deltagandet i många demokratier. Orsaker som presenterats i tidigare studier är att det finns hinder i form av samhälleliga normer som gör att tröskeln att delta är högre för de som inte är födda i landet (SOU 2004:49, s. 20). Resultatet i denna studie visar dock att utrikes födda har högre sannolikhet att delta politiskt på internet än inrikes födda. Möjligen indikerar ett sådant resultat att deltagande på internet är mindre beroende av dessa eventuella hinder för deltagande. Sammanfattningsvis visar resultatet för variablerna kön och inrikes/utrikes född ett empiriskt stöd för mobiliseringshypotesen, då det indikerar att grupper som ofta underrepresenteras i andra former av deltagande mobiliseras i högre utsträckning online.

Ålder uttrycks inte explicit som en viktig förklaringsfaktor i CVM men har ändå inkluderats i denna studie, eftersom tidigare forskning visat att det har en stor påverkan för deltagande på internet (Dalton 2008, s. 79). Inom deltagandeforskningen antas sambandet mellan ålder och politiskt deltagande generellt vara olinjärt, eftersom medelålders ofta deltar i högre utsträckning än unga och gamla (Nygård & Jakobsson 2013). I undersökningen delades därför respondenterna in i åldersgrupperna 15–29 år, 30–59 år respektive 60–90 år. En del former av politiskt deltagande kan dock sägas vara mer populärt i den yngre befolkningen, framför allt utomparlamentariska deltagandeformer (Dalton 2019, s. 68). Resultatet i denna studie visar, i enighet med tidigare forskning, att internet är en domän för den yngre befolkningen. Sannolikheten att åldersgruppen 15–29 år deltar på internet är nästan dubbel så hög som att ålderskategorin 30–59 gör detsamma. För ålderskategorin 60–90 år minskar sannolikheten ytterligare jämfört med ålderskategorin 30–59 år. Senare studier visar vidare att det även blir allt vanligare bland medelålders individer att engagera sig på internet (Gustafsson & Höglund 2011, s. 514), men resultatet i denna studie indikerar alltså att det fortfarande verkar vara betydligt vanligare bland unga.

5.2 Motivation

Motivation är den andra komponenten i CVM och utgörs av de psykologiska förklaringarna som antas påverka politiskt deltagande. Teoretiskt är dessa mekanismer intuitivt enkla att förstå, och handlar helt enkelt om att personen har en vilja att delta politiskt (Verba et al. 1995, s. 272, s. 345–347). En variabel som kopplats till motivation och som prövats i denna studie är politiskt intresse. Utgångspunkten i CVM är att personer som har ett stort politiskt intresse antas delta politiskt i högre utsträckning. Denna tes får stöd även vad gäller det politiska deltagandet på

internet, eftersom resultatet i denna studie också visar på en positiv effekt av politiskt intresse. Som diskuterats i kapitlet för tidigare forskning i denna uppsats finns det empiriska resultat som tyder på att internet som arena för politik mobiliserar även de individer som normalt inte är särskilt intresserade av politik. Det finns också studier som visar att de som är intresserade av politik avstår från att delta på internet, på grund av de sociala riskerna som är förknippade med det (Gustavsson 2018, s. 297–298). Huruvida detta utgör en påverkan även för populationen som studeras i denna uppsats går dock inte att svara på utifrån resultatet.

Till de psykologiska förklaringarna hör också politiskt självförtroende, som i denna studie delats upp i en intern och en extern dimension. Politiskt självförtroende antas enligt CVM påverka en persons känsla av meningsfullhet inför att delta och därmed öka sannolikheten att göra det (Verba et al. 1995, s. 272, s. 345–347). Resultatet i denna studie visar att individens interna politiska självförtroende, det vill säga tro på den egna förmågan att delta, har en positiv effekt för sannolikheten att delta politiskt på internet. Studeras istället utfallet för det externa politiska självförtroendet, det vill säga om individen upplever att medborgare bli lyssnade till, uppvisas inte något signifikant resultat vilket gör att jag inte kan uttala mig om dess effekt. Den tredje variabeln som valts ut är individens nöjdhet med demokratin. Resultatet för denna förklaringsvariabel uppvisar en negativ effekt för det politiska deltagandet på internet, vilket alltså innebär att de som är mycket nöjda med demokratin deltar i mindre utsträckning än de som inte alls är nöjda. Enligt Verba et al. (1995) kan olika aspekter av motivation spela olika stor roll beroende på deltagarform (s. 359). Möjligen kan resultatet i denna studie förklaras med att nöjdhet med demokratin och en känsla av att man blir lyssnad på av politiker, skulle ha en större effekt om en parlamentarisk deltagandeform som att rösta i val undersöktes. För politiskt deltagande på internet däremot, visar studier att sannolikheten att delta ökar om man känner ett missnöje med demokratin. Andra studier visar att de som inte är nöjda med hur demokratin fungerar i ett land har högre sannolikhet att delta i icke-parlamentariska deltagandeformer (Wennerhag 2013, s. 113). Med hänsyn till det är alltså inte utfallet i denna studie särskilt förvånande.

Den sista variabeln som valdes ut för att pröva motivationens betydelse för det politiska deltagandet är huruvida individen står närmare ett specifikt politiskt parti. Enligt Verba et al. (1995) anses identifikation med ett politiskt parti korrelera i hög grad med politiskt intresse, och därför stimulera individen till politiskt deltagande (s. 359). Resultatet i denna studie bekräftar denna tes, eftersom partiidentifikation har en positiv effekt för det politiska deltagandet på internet. Möjligen hade denna effekt blivit starkare om istället identifikation med en viss politiskt sakfråga undersöktes. Som diskuterades redan i inledningen i denna uppsats identifierar sig färre personer med politiska partier idag och det är vanligare att istället engagera sig i de politiska sakfrågor man brinner för (Sandberg & Bjereld 2015, s. 523). Detta är ju inte något som har testats i denna undersökning, men hade varit intressant att undersöka huruvida det skulle ha en större effekt än identifikation med ett parti.

5.3 Rekryterande nätverk

Den tredje och sista komponenten i CVM utgår från att individer med tillgång till rekryterande nätverk, där de blir tillfrågande eller uppmanande att delta, också gör det i högre utsträckning. Enligt Verba et al. (1995) byggs dessa nätverk upp bland annat i frivilligorganisationer eller i fackföreningar. Det kan också vara så att man blir tillfrågad att delta av vänner och familj (Verba et al. 1995 s. 272, s. 384). I denna studie har deltagande i en organisation eller förening och medlemskap i fackförening inkluderats. Resultatet visar att de som har arbetat i en organisation, förening eller fackförening har något högre sannolikhet att delta än de som inte har gjort det. Teoretiskt går det inte att säga mycket mer om detta resultat utöver att tillgång till de rekryterande nätverk som undersökts verkar ha en positiv effekt för det politiska deltagandet, vilket stödjer tesen i CVM. Möjligen hade dock ett bredare spektrum av förklarande rekryteringsvariabler behövts för att undersöka saken närmare, eftersom varken nätverk i form av arbetsplats eller vänner och familj undersökts i denna studie. Något som också varit intressant att undersöka, men som inte ingår i denna uppsats, är en omvänd kausalitet. Det vill säga internets påverkan på människors sociala nätverk, vilket visat sig vara betydelsefullt i tidigare studier (Gustavsson 2012, s. 1120).

6. Slutsats

Syftet med denna uppsats är att pröva hur förklaringsfaktorerna i CVM påverkar det politiska deltagandet på internet. Resultatet förväntas också bidra med en utökad förståelse för vilka grupper i samhället som representeras i denna deltagandeform. Ambitionen har därtill varit att bidra empiriskt till den inomvetenskapliga debatten angående internet som ett hinder eller en möjlighet för ett mer jämlikt politiskt deltagande. För att återkoppla till frågan som ligger till grund för uppsatsen lyder den; *Hur påverkar förklaringsfaktorerna i Civic Voluntarism Model det politiska deltagandet på internet?*

En generell slutsats är att resultatet visar på en relativt splittrad bild vad gäller användbarheten av CVM för att förutse det politiska deltagandet på internet. Några av de förklaringsvariabler som har prövats visar, i enighet med CVM, påverka sannolikheten att delta politiskt positivt. Andra förklaringsvariabler visar på motsatsen. Vid prövning av den första hypotesen om resursvariablernas relevans framgår att utbildning har en positiv effekt för sannolikheten att delta politiskt på internet medan inkomst inte verkar spela någon roll. Vidare framkom även att kvinnor har en något högre sannolikhet att delta jämfört med män och att utrikes födda har högre benägenhet att delta än inrikes födda. Utifrån resultatet dras även slutsatsen att internet i hög grad mobiliserar den yngre delen av befolkningen samt att de över 60 år deltar i betydligt lägre utsträckning. Den andra hypotesen ämnar pröva hur individers motivation påverkar sannolikheten att delta. Slutsatserna som dras utifrån denna prövning är att politiskt intresse är en relativt stark drivande faktor för att delta politiskt på internet. Därtill visar resultatet att en tro på den egna kapaciteten att delta har en positiv effekt på sannolikheten att göra det. Huruvida individen är nöjd med demokratin verkar tvärtom ha en svagt negativ effekt för sannolikheten att delta politiskt på internet. Slutligen prövades den tredje hypotesen angående de rekryterande nätverkens betydelse för politiskt deltagande. Slutsatserna som dras utifrån dessa förklaringsvariabler är att både medlemskap i fackföreningar och arbete i organisationer eller föreningar ökar sannolikheten för deltagande.

Utifrån de slutsatser som dras i denna studie framkommer en komplex bild av debatten om internet som ett hinder eller en möjlighet för ett mer jämlikt politiskt deltagande. Det som kan konstateras är att det finns en snedvridning vad gäller representation för flera av de grupper som undersökts. Till viss del följer dessa mönster de underliggande strukturer som brukar föreligga för det politiska deltagandet. De med intresse för politik, med högre utbildning och ett internt politiskt självförtroende verkar till exempel vara något överrepresenterade även för det politiska deltagandet på internet. Däremot visar resultatet också att internet som arena för politik mobiliserar de som vanligtvis deltar i mindre utsträckning, som kvinnor, utrikes födda och unga individer. Resultatet visar också att sannolikheten att delta inte verkar förändras på basis av inkomst.

Internet som arena för politik spelar allt större roll för hur människor engagerar sig i samhällsdebatten och påverkar politiken. Eftersom området fortfarande är relativt outforskat vore det intressant att studera vilka andra förklaringsvariabler som påverkar det politiska deltagandet på internet. Det relativt låga pseudo R^2 som finns i modellerna i denna studie indikerar på sätt och vis en begränsning för att användbarheten av CVM för att förutse ett sådant deltagande. Detta faktum öppnar upp för framtida studier med andra avgränsningar och kontroll för andra förklaringsvariabler. Kanske förklaras skillnader i det politiska deltagandet på internet av helt andra samhälleliga strukturer än de som vanligtvis föreligger? Detta vore intressanta föremål för framtida studier.

7. Referenslista

- Adman, Per, 2009. "The Puzzle of Gender-equal Political Participation in Sweden: The Importance of Norms and Mobilization", *Scandinavian Political Studies*, Vol. 32, Nr. 3: s. 315–336.
- Arkhedde, Sofia, 2016. "Vilka känner att de kan påverka?" i Annika Bergström & Niklas Harring (red.). *Hållbarhetens Horisont*. Göteborgs Universitet: SOM-institutet
- Barmark, Mimmi & Göran, Djurfeldt, 2015. *Statistisk verktygslåda - att förstå och förändra världen med siffror*. Lund: Studentlitteratur
- Beauregard, Katrine, 2014. "Gender, political participation and electoral systems: A cross-national analysis", *European Journal of Political Research*, Vol. 53, Nr. 3: s. 617–634.
- Bengtsson, Åsa & Serup Christensen, Henrik, 2009. "Politiskt deltagande i Finland - spridning och drivkrafter". *Politiikka*. Vol, 51, Nr. 2 s. 77–95.
- Bjerling, Johannes & Ohlsson, Jonas, 2010. *En introduktion till logistisk regressionsanalys*. [Elektronisk källa]:
https://jmg.gu.se/digitalAssets/1307/1307026_Nr_62_Logistisk_regression.pdf. Hämtad: 2020-04-23
- Bäck, Emma & Bäck, Hanna & Gustafsson, Nils, 2015. *Ungas politiska deltagande. Nya former och aktivitet genom sociala medier?* Regeringskansliet/2014 års Demokratiutredning.
- Dalton, Russel, 2019. *Citizen politics – public opinion and political parties in advanced industrial democracies*. 7:e upplagan. Irvine: Sage Publications.
- Djurfeldt, Göran & Barmark, Mimmi, 2009. *Statistisk verktygslåda 2 - multivariat analys*. Lund: Studentlitteratur AB
- Esaiasson, Peter & Giljam, Mikael & Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena, 2012. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4:e upplagan. Stockholm: Norstedts juridik
- European Social Survey, 2016. *ESS Round 8*. [Elektronisk källa]:
https://www.europeansocialsurvey.org/download.html?file=ESS8e02_1&y=2016.

European Social Survey, 2020a. *2016 documentation report*. [Elektronisk källa]: https://www.europeansocialsurvey.org/docs/round8/survey/ESS8_data_documentation_report_e02_1.pdf. Hämtad 2020-05-03

European Social Survey, 2020b. *Frågeformulär*. [Elektronisk källa]: https://www.europeansocialsurvey.org/docs/round8/fieldwork/sweden/ESS8_questionnaires_SE.pdf. Hämtad 2020-05-10

European Social Survey, 2020c. *Response rates*. [Elektronisk källa]. <http://www.europeansocialsurvey.org/essdoc/doc.html?year=2016&ddi=2.3.3.1> Hämtad 2020-05-11

Falk, Elisabeth, 2019, Möjligheter till politisk påverkan. När och för vem? i Anders Carlander, Patrik Öberg & Elias Mellander (red.). *Ingen kommer undan kulturen*. Göteborgs Universitet: SOM-institutet.

Gibson, Rachel & Cantijoch, Marta, 2013. "Conceptualizing and measuring participation in the age of internet: Is online engagement really different from offline?" *The journal of politics*. Vol. 75. Nr. 3. s. 701–716

Gustafsson, Nils 2012. "The subtle nature of facebook politics: Swedish social network sites users and political participation." *New Media & Society*, Vol. 14, Nr. 7, s. 1111–1127.

Gustafsson, Nils & Höglund, Lars, 2011. "Sociala medier och politiskt engagemang" i Sören Holmberg, Lennart Weibull & Henrik Oscarsson (red.) *Lycksalighetens ö*. Göteborgs Universitet: SOM-institutet

Gustavsson, Nils, Fjellman, Elin, & Sundström Rosén, Malena, 2018. "Ungas politiska (icke-) deltagande på sociala medier - hellre offline?" *Sociologisk Forskning*, vol. 55, nr. 2–3, s. 293–316.

Hollis, Martin 2002. *The philosophy of social science - an introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.

Leighley, Jan E, 1995. "Attitudes, Opportunities and Incentives: A Field Essay on Political Participation I Political Research Quarterly", *Political Research Quarterly*, Vol. 48, Nr. 1, s. 181–209

McFadden, Daniel, 1977. "*Quantitative methods for analyzing travel behaviour*". [Elektronisk källa]: <https://core.ac.uk/download/pdf/6448852.pdf>. Hämtad 2020-05-05

Rubensson, Daniel, 2000. *Participation and politics: social capital, civic voluntarism and institutional setting*. [Elektronisk källa]. <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/00cdee63-6d2e-478e-91a6-4d6de3a01a2b.pdf>. Hämtad: 2020-05-02

- Solevid, Maria, 2016. "Gränslöst politiskt deltagande". i Maria Solevid (red). *Svenska utlandsröster*. Göteborgs Universitet: SOM-institutet.
- Strömblad, Per & Myrdal, Gunnar, 2013, "Urban inequality and political recruitment". Working Paper-series, nr 2008:3. Institute for future studies
- SOU 2004:49. Engagemang, mångfald och integration. Om möjligheter och hinder för politisk jämlikhet. *Rapport från integrationspolitiska utredningen*. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer
- Sandberg, Linn & Bjereld, Ulf, 2015. "Politiskt deltagande och engagemang i en digital kontext" i Annika Bergström, Bengt Johansson & Maria Oskarsson (red). *Fragment*. SOM-institutet: Göteborg
- Svensson, Jacob, 2014. "*Sociala medier och politiskt deltagande i Sverige - om det digitala deltagandets drivkrafter*". [Elektronisk källa] <https://internetstiftelsen.se/docs/Sociala-medier-och-politiskt-deltagande-i-Sverige.pdf> Hämtad: 2020-04-25
- Teorell, Jan, Mariano Torcal & José Ramón Montero, 2007. "Political Participation: Mapping the Terrain" i van Deth, Jan Montero, José Ramon Westholm, Anders (red.). *Citizenship and Involvement in European Democracies: A Comparative Perspective*. Vol. 17. s. 334–357
- Teorell, Jan & Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber.
- UCLA, 2016. *FAQ: What are the pseudo R-Squareds?* [Elektronisk källa]: <https://stats.idre.ucla.edu/other/mult-pkg/faq/general/faq-what-are-pseudo-r-squareds/> Hämtad: 2020-05-8
- Verba, Sidney, Schlozman, Kay Lehman & Brady, E. Henry 1995. *Voice and Equality, civic voluntarism in American politics*. Cambridge Massachusetts: Harvard University press.
- Wennerhag, Magnus, 2013. "Partipolitiskt engagemang, demonstrationsdeltagande och internetaktivism i Skåne" i Jonas Ohlsson & Annika Bergström (red.). *Vanor och attityder i förändring. Samhälle, opinion och medier i Skåne*. Göteborgs Universitet: SOM-institutet.

Appendix

Appendix 1, svarsfrekvens för enkätfrågan

Land	Svarsfrekvens (%)
Österrike	52,54
Belgien	56,77
Tjeckien	68,45
Estland	68,44
Finland	57,67
Frankrike	52,38
Tyskland	30,61
Ungern	42,71
Island	45,81
Irland	64,46
Italien	49,74
Litauen	64,03
Nederländerna	52,99

Norge	52,82
Polen	69,63
Portugal	45,00
Slovenien	55,93
Spanien	67,66
Sverige	43,01
Schweiz	52,21
Storbritannien	42,82

Källa: (European Social survey 2020c)